

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۰/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

اثر یادگیری مبتنی بر مسئله بر تقویت هیجانات تحصیلی دانش آموزان

یاسین محرم پور فتاحی^۱، علیرضا غلامپور^۲

۱- کارشناسی راهنمایی و مشاوره- بسته فعالیت های پرورشی، پردیس شهید رجایی ارومیه

۲- کارشناسی راهنمایی و مشاوره- بسته فعالیت های پرورشی، پردیس شهید رجایی ارومیه

sarbazrahbar78@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف اثر یادگیری مبتنی بر مسئله بر تقویت هیجانات تحصیلی دانش آموزان انجام شد. روش پژوهش حاضر از نوع نیمه آزمایشی و طرح آن به صورت پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان پسر مقطع اول دبیرستان در آذربایجان غربی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ هست. بر اساس گزارش اداره آموزش و پرورش آذربایجان غربی تعداد این دانش آموزان برابر با ۷۲۹۶ نفر هست. روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر، روش تصادفی خوشه‌ای هست بدین صورت که ابتدا از بین کلیه مدارس پسرانه دو مدرسه به طور تصادفی انتخابی شد سپس از بین کلاس‌های این دو مدرسه دو کلاس انتخاب شد که یک کلاس به عنوان گروه کنترل (۲۰ دانش‌آموز) بوده و برای کلاس دیگر روش آزمایشی (۲۰ دانش‌آموز) اعمال شد. آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های پرسشنامه از ۰/۷۵ تا ۰/۹۵ به دست آمده که بیانگر پایایی قابل قبول این ابزار هست. مداخله شامل ۱۲ جلسه آموزش به شیوه یادگیری مبتنی بر مسئله بود که به صورت کارگاهی و هر بار به مدت ۹۰ دقیقه برگزار شد. در جلسه نخست، نحوه انجام کار، منابع معتبر برای جست‌وجو و نحوه دستیابی به این منابع توضیح داده شد، همچنین دانش آموزان به ۵ گروه ۴ نفری تقسیم شدند که تا پایان مداخله به صورت مشارکتی کار کردند. یافته‌های به دست آمده از این پژوهش نشان داد که یادگیری مبتنی بر مسئله در مقایسه با روش سخنرانی، اثربخشی بیشتری بر هیجان‌های مثبت پیشرفت تحصیلی مرتبط با کلاس درس شامل لذت از کلاس، امیدواری به کلاس، افتخار به کلاس و هیجان‌های مثبت مرتبط با یادگیری شامل لذت از یادگیری، امیدواری به یادگیری و افتخار به یادگیری دارد.

کلمات کلیدی: یادگیری، هیجانات، دانش‌آموزان، مسئله

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

شوتز^۱ با بیان این که آموزش یک فرایند گرانبهار هیجانی برای دانش‌آموزان، معلمان و والدین است، بر ضرورت بررسی هیجان‌ها^۲ در بافت‌های آموزشی^۳ تأکید می‌کند (شوتز، ۲۰۱۳). دانش‌آموزان در موقعیت‌های تحصیلی هیجان‌های مختلفی را تجربه می‌کنند. علی‌رغم اهمیت قابل توجه هیجان‌ها، اغراق‌آمیز نیست که بگوییم هیجان‌های تحصیلی^۴ در پژوهش‌های روان‌شناختی حوزه‌های کشف نشده، به شمار می‌آیند (گوئتز، فرنزل و هال^۵، ۲۰۰۸). با این حل گوئتز، فرنزل و پکران^۶ (۲۰۰۶) دلایل چهارگانه‌ای را که اهمیت هیجان‌های دانش‌آموزان را نشان می‌دهد، برمی‌شمارند؛ از جمله این دلایل، ارتباط مستقیم و تنگاتنگ هیجان‌های تحصیلی با بهزیستی دانش‌آموز، تأثیر هیجان‌ها بر کیفیت یادگیری و پیشرفت تحصیلی، اثر بنیادی هیجان‌ها بر کیفیت ارتباطات در کلاس و نقشی است که به‌طور کلی در پیشبرد فرآیند تحصیلی دارند.

به‌طور کلی می‌توان گفت که هیجان رویدادی پیچیده و چندبعدی است که منجر به آمادگی برای عمل می‌شود (پکران، گوئتز و پری، ۲۰۰۵). به‌عنوان مثال اضطراب می‌تواند باعث نگرانی (مؤلفه شناختی)، تغییر موقعیت (مؤلفه انگیزش^۷)، احساسات ناراحت‌کننده (عاطفی) و برانگیختگی (فیزیولوژیکی) را شامل شود. آن دسته از تجارب هیجانی فراگیران که مستقیماً با یادگیری تحصیلی، آموزش کلاسی و پیشرفت تحصیلی مرتبط هستند، به هیجان‌ها^۸ پیشرفت^۸ موسوم‌اند و شامل مجموعه‌ای از فرایندهای روان‌شناختی مرتبط مشتمل بر مؤلفه‌های عاطفی، شناختی، انگیزشی و فیزیولوژیکی^۹ هست (پکران، ۲۰۰۶).

بر اساس یافته‌های پژوهش ایزن^{۱۰} (۲۰۰۱)، به نقل از پکران و همکاران، (۲۰۰۲)، هیجان‌های مثبت فعال ساز^{۱۱} مانند لذت از یادگیری، کاربرد راهبردهای یادگیری خلاق، انعطاف‌پذیری شناختی^{۱۲} در کاربرد راهبردهای شناختی و فراشناختی متناسب با اهداف و تکالیف موردنیاز را تسهیل می‌کنند (برگ و فیل، ۲۰۰۷).

^۱. Schutz

^۲. emotions

^۳. educational context

^۴. educational emotions

^۵. Goetz, Frenzel, Pekrun & Hall

^۶. Pekrun

^۷. motivation component

^۸. Achievement emotins

^۹. emotional, cognitive, motivational & physiological

^{۱۰}. Ayzen

^{۱۱}. activating positive emotions

^{۱۲}. cognitive flexibility

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

هیجان‌ها داده‌های درونی هستند که بر انگیزه و رفتار اثر می‌گذارند. در واقع ممکن است هیجان مقدم بر شناخت باشد. داده‌های تجربی نشان داده است که هیجان توسط ساختارهای زیرین قشر مخ کنترل می‌شود پس معلوم می‌شود که هیجان بر دامنه‌ای از پردازش‌های شناختی، سوگیری توجه، سوگیری حافظه، قضاوت و تصمیم‌گیری اثر بگذارد که هر کدام از این عوامل تأثیر بسزایی در فعالیت‌های یادگیری دارند (صفوی، ۱۳۹۴). به نظر می‌رسد درک نظری خوب برای درک نقش انگیزش در موقعیت‌های یادگیری و تدریس ضروری است. با توجه به مطالب مذکور، یکی از عوامل مؤثر در تنظیم هیجان‌های تحصیلی در فراگیران استفاده از روش تدریسی است که فراگیران را در جریان یادگیری فعال نگه دارد و معلم به جای انتقال اطلاعات، روش کسب تجربه را به دانش‌آموزان می‌آموزد، یکی از این روش‌های تدریس، روش یادگیری مبتنی بر مسئله^۱ (PBL) است (ابوطالبی احمدی، ۱۳۹۴). در واقع شیوه آموزشی یادگیری مبتنی بر مسئله، فراگیران را در موقعیتی قرار می‌دهد تا بتوانند از راه پژوهش و کاوش، فرضیه‌های خود را از طریق شواهد گردآوری‌شده، آزمایش نموده و سپس نتیجه‌گیری کنند. این شیوه منجر به دستیابی به اهداف می‌شود. علاوه بر این، فراگیران از نحوه دانش‌اندوزی و گردآوری اطلاعات نیز آگاه می‌شوند (بدری گرگری واحدی، ادیب، شفیع، ۱۳۹۶).

در پژوهش‌های اخیر، از روش آموزش یادگیری مبتنی بر مسئله بیشتر در زمینه‌های علوم پزشکی و در عرصه بالینی استفاده شده (جان و جانسون^۲، ۲۰۰۶) و اغلب نمونه مورد هدف در این پژوهش‌ها، دانشجویان بوده‌اند و همچنین تأثیر این روش بیشتر بر عملکرد یادگیری مورد بررسی قرار گرفته است (گوئتز و همکاران، ۲۰۱۴). فقدان تحقیق تجربی بر تجارب هیجانی دانش‌آموزان کاملاً مشهود است (گاتز، ۲۰۰۴). لذا انجام این تحقیق می‌تواند بدنه علمی تحقیقات روانشناسی در این حیطه را یاری نماید. علاوه بر آن معرفی مؤلفه‌های هیجان تحصیلی به جامعه علمی روانشناسی کشور ضرورت انجام تحقیقاتی مانند پژوهش حاضر را دوچندان می‌کند؛ بنابراین نتایج این تحقیق می‌تواند به فراهم ساختن بستری برای رشد تحقیقات در زمینه تقویت هیجانات تحصیلی بینجامد. اهمیت کاربردی پژوهش حاضر، این است که دانش‌آموزان تقویت هیجانات تحصیلی مناسب و انگیزه یادگیری فعال و عمیقی را در کمترین زمان و با بیشترین تمرکز تجربه کنند و کمک کند تا بتوانند آموخته‌های خود را در زندگی به کار برند. با توجه به چیزی‌های که مطرح شد برای پژوهشگر این سؤال ایجاد می‌شود که آیا آموزش مبتنی بر مسئله بر افزایش تقویت هیجانات تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد؟

روش

روش پژوهش حاضر از نوع نیمه آزمایشی و طرح آن به صورت پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بود.

^۱. problem based learning

^۲. john & johnson

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان پسر مقطع اول دبیرستان در آذربایجان غربی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ هست. بر اساس گزارش اداره آموزش و پرورش آذربایجان غربی تعداد این دانش آموزان برابر با ۷۲۹۶ نفر هست. روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر، روش تصادفی خوشه‌ای هست بدین‌صورت که ابتدا از بین کلیه مدارس پسرانه دو مدرسه به‌طور تصادفی انتخابی شد سپس از بین کلاس‌های این دو مدرسه دو کلاس انتخاب شد که یک کلاس به‌عنوان گروه کنترل (۲۰ دانش‌آموز) بوده و برای کلاس دیگر روش آزمایشی (۲۰ دانش‌آموز) اعمال شد.

ابزارها

پرسشنامه هیجان‌های تحصیلی دانش آموزان: پرسشنامه هیجان‌های پیشرفت تحصیلی دانش آموزان توسط پکران، گوئتر و فرینزل در سال ۲۰۰۵ تدوین شده است. این ابزار یک آزمون خود گزارشی و مداد کاغذی و دارای سه قسمت هست که شامل بخش هیجان‌های مربوط به کلاس درس، مربوط به یادگیری و مربوط به امتحان است. در هر قسمت ۸ زیر مقیاس وجود دارد. زیر مقیاس‌های مربوط به یادگیری شامل ۷۵ سؤال هست که هیجان‌های مربوط به لذت از یادگیری، امیدواری، غرور، عصبانیت، اضطراب، شرم، ناامیدی و خستگی را اندازه‌گیری می‌کند. در این پرسشنامه دانش آموزان تجارب هیجانی خود را در یک مقیاس لیکرتی ۵ درجه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) درجه‌بندی می‌کنند. آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های پرسشنامه از ۰/۷۵ تا ۰/۹۵ به‌دست آمده که بیانگر پایایی قابل قبول این ابزار هست (پکران و همکاران، ۲۰۰۲). فرزاد، کاووسیان و نیکدل (۱۳۸۸) پایایی خرده مقیاس‌های مربوط به یادگیری را برای خرده مقیاس لذت از یادگیری ۰/۷۶؛ امیدواری به یادگیری ۰/۷۸؛ افتخار به یادگیری ۰/۷۵؛ عصبانیت از یادگیری ۰/۸۰؛ اضطراب یادگیری ۰/۸۰؛ شرمندگی از یادگیری ۰/۸۳؛ ناامیدی از یادگیری ۰/۸۵ و خستگی از یادگیری ۰/۸۶ به دست آورده‌اند.

برنامه آموزشی

مداخله شامل ۱۲ جلسه آموزش به شیوه یادگیری مبتنی بر مسئله بود که به‌صورت کارگاهی و هر بار به مدت ۹۰ دقیقه برگزار شد. در جلسه نخست، نحوه انجام کار، منابع معتبر برای جست‌وجو و نحوه دستیابی به این منابع توضیح داده شد، همچنین دانش آموزان به ۵ گروه ۴ نفری تقسیم شدند که تا پایان مداخله به‌صورت مشارکتی کار کردند. از

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

جلسه دوم آموزش به شیوه یادگیری مبتنی بر مسئله شروع شد. بدین صورت که در هر جلسه درس جدید در قالب یک مسئله مرتبط با زندگی واقعی و معنادار به دانش آموزان ارائه شد. برای استخراج برنامه آموزش به شیوه یادگیری مبتنی بر مسئله از مراحل هفت گانه اجرای روش PBL بر مبنای روش پیشنهادی اشمیت و ماوس (۲۰۰۰) استفاده شد.

نتایج

برای بررسی اثربخشی آموزش مبتنی بر یادگیری برسازه‌ها هیجان‌های مثبت تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه، ابتدا شاخص‌های توصیفی متغیرها در پیش‌آزمون و پس‌آزمون، شامل میانگین و انحراف استاندارد، کمترین داده، بیشترین داده، کجی و کشیدگی به تفکیک گروه‌ها در جدول ۱ و ۲ گزارش شده است.

جدول ۱: توصیف نمرات آزمودنی‌ها در پیش‌آزمون متغیر هیجان‌های مثبت تحصیلی در گروه‌های مورد مطالعه (تعداد: ۴۰)

متغیر	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین داده	بیشترین داده	کجی	کشیدگی
لذت	آزمایش	۳۰/۷۰	۷/۳۸	۲۱	۴۳	-۱/۲۱	۰/۳۶
	کنترل	۲۸	۵/۱۲	۲۱	۴۰	۰/۵۵	۰/۶۶
امید	آزمایش	۳۳/۸	۹/۳۰	۱۹	۵۶	۰/۵۸	۰/۷۲
	کنترل	۳۲/۵۵	۶/۶۵	۲۳	۴۴	-۱	۰/۳۵

جدول ۲: توصیف نمرات آزمودنی‌ها در پس‌آزمون تقویت هیجان‌های مثبت تحصیلی در گروه‌های مورد مطالعه (تعداد: ۴۰)

متغیر	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین داده	بیشترین داده	کجی	کشیدگی
لذت	آزمایش	۴۲/۵۸	۵/۲۳	۳۳	۵۰	-۰/۸۷	-۰/۵۴
	کنترل	۳۰	۳/۶۷	۲۵	۴۰	۲	۰/۹۲
امید	آزمایش	۵۱/۳۵	۶/۰۲	۳۷	۶۰	۰/۶۱	-۱
	کنترل	۳۹/۱۶	۸/۳۸	۲۶	۵۱	-۱	۰/۰۰۵

با توجه به نتایج جدول ۱ و ۲ قدر مطلق این شاخص‌ها کمتر از ۱۰ هست؛ بنابراین کشیدگی متغیرهای پژوهش در سطح نرمال هست. در نتیجه می‌توان گفت که توزیع تمامی مؤلفه‌های هیجان مثبت تحصیلی در پیش‌آزمون و پس‌آزمون در دو گروه مورد مطالعه نرمال هست. از آنجاکه برای بررسی فرضیه پژوهشی یعنی آموزش به روش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

یادگیری مبتنی بر مسئله بر تقویت هیجانانگیزان تحصیلی دانش آموزان تأثیر مثبت دارد. از روش تحلیل کوواریانس چند متغیره استفاده شده است تا به واسطه کاربرد این روش اثرات پیش‌آزمون به‌عنوان یک متغیر تصادفی کمکی کنترل شود جهت استفاده از تحلیل کوواریانس ابتدا مفروضه‌های این روش مورد بررسی قرار گرفته است. برای بررسی این پیش‌فرض از آزمون لون استفاده شد. نتایج در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۳: نتایج آزمون لون جهت بررسی همگنی واریانس خطا در متغیر هیجان‌های مثبت تحصیلی

متغیر	F	DF _۱	DF _۲	سطح معنی داری
هیجان مثبت (لذت)	۴/۲۲	۱	۳۳	۰/۰۶
هیجان مثبت (امید)	۰/۰۳	۱	۳۳	۰/۸۶

نتایج جدول ۳ از آزمون لون مشخص شد که گروه‌های مورد مطالعه در متغیر هیجان‌های مثبت تحصیلی از واریانس یکسان و همگنی برخوردارند. برای بررسی این پیش‌فرض از برون داد اثرات تعاملی در تحلیل کوواریانس استفاده شد. نتایج این اثر در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۴: نتایج اثرات تعاملی پیش‌آزمون و متغیر مستقل

منابع تغییر	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	DF	F	سطح معنی داری
گروه * پیش‌آزمون لذت	۷۹/۸۴	۳۹/۹۲	۲	۱/۹۶	۰/۱۵
گروه * پیش‌آزمون امید	۷۰/۸۶	۳۵/۴۳	۲	۰/۷۸	۰/۴۶

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که پیش‌فرض همگنی اثر تعاملی در گروه‌های مورد مطالعه، محقق شده است، چراکه مقدار F تعاملی در سطح $P < ۰.۰۵$ معنی‌دار نیست. برای بررسی پیش‌فرض همگنی شیب‌های خط رگرسیون متغیرهای وابسته نتایج نشان می‌دهد پیش‌فرض همگنی شیب خطوط رگرسیون متغیر هیجان‌های تحصیلی مثبت در گروه‌های روش یادگیری مبتنی بر مسئله و کنترل محقق شده است، زیرا جهت شیب‌ها افزایشی و خطوط موازی هم هستند. قبل از تحلیل کوواریانس چندمتغیره برای تعیین اثر متغیر گروه در متغیرهای پژوهش از آزمون اثر لامبادای ویلکز استفاده شده است که نتایج آن در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۵: تحلیل واریانس چند متغیره هیجان‌های مثبت تحصیلی در بین دو گروه

آماره	ارزش	F	DF بین گروهی	DF درون گروهی	سطح معناداری
-------	------	---	--------------	---------------	--------------

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

للمبادای ویلکز (هیجان‌های مثبت) ۰/۳۲ ۳۱/۸۵ ۲ ۳۰ ۰/۰۰۱

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد در هیجان‌های مثبت نسبت F به دست آمده در سطح $P < ۰/۰۰۱$ معنادار هست، بنابراین بین دو گروه آزمایش و کنترل در متغیر هیجان‌های تحصیلی مثبت تفاوت وجود دارد، یعنی بین دو گروه دانش‌آموزان گروه کنترل و آزمایش حداقل در یکی از خرده مقیاس‌های هیجان‌های تحصیلی مثبت تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین در هیجان‌های منفی می‌دهد نسبت F به دست آمده در سطح $P < ۰/۰۰۱$ معنادار هست. نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیره برای مقایسه گروه‌ها از لحاظ تک‌تک متغیرهای وابسته در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۶: جدول تحلیل کوواریانس چندمتغیره تک‌تک متغیرهای وابسته در گروه‌های مورد مطالعه

منابع تغییر	متغیر	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	DF	F	سطح معنی‌داری	ضریب اتا
گروه	لذت	۱۰۶۳/۳۳	۱۰۶۳/۳۳	۱	۶۲/۱۰	۰/۰۰۱	۰/۶۶
	امید	۸۷۲/۱۶	۸۷۲/۱۶	۱	۲۲/۸۶	۰/۰۰۱	۰/۴۲
خطا	لذت	۵۳۰/۷۴	۱۷/۱۲	۳۱			
	امید	۱۱۸۲/۳۳	۳۸/۱۴	۳۱			
کل	لذت	۴۷۷۰۲		۳۵			
	امید	۷۴۲۱۸		۳۵			

با توجه به نتایج جدول ۶ مشاهده می‌شود که بین دو گروه مورد مطالعه در دو خرده مقیاس‌های لذت $F=۶۲/۱۰$ ، $P < ۰/۰۰۱$ و امید $F=۲۲/۸۶$ ، $P < ۰/۰۰۱$ بین دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معنی‌دار وجود دارد؛ بنابراین فرض کلی پژوهش مبنی بر تأثیر روش یادگیری مبتنی بر مسئله تقویت هیجان‌ات تحصیلی دانش‌آموزان مورد تأیید قرار گرفته و فرض صفر رد می‌شود؛ بنابراین، با توجه به این یافته‌ها می‌توان گفت آموزش یادگیری مبتنی بر مسئله بر تقویت هیجان‌ات تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر معناداری دارد.

بحث

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

به نتایج همسو با پژوهش حاضر می‌توان به پژوهش‌های اردن (۲۰۱۲)، فرنزل، پکران و گوتز (۲۰۰۷)، گوتز و همکاران (۲۰۱۳)، عظیمی، قربانعلی پور و فرید (۱۳۹۲) و بدری گرگری، واحدی، ادیب و شفیع (۱۳۹۶) اشاره کرد. در تبیین یافته‌های به دست آمده از آموزش یادگیری مبتنی بر مسئله بر تقویت هیجان‌ات تحصیلی دانش آموزان، می‌توان استدلال کرد که روی آورد مشارکتی و فراگیر محور روش یادگیری مبتنی بر مسئله تمرکز فراگیر را در آموزش بر کار گروهی و درک عمیق موضوع از طریق کنکاش و دستیابی برای گیرنده به پاسخ قرار می‌دهد (گراف و کولموس، ۲۰۰۳). همچنین به دلیل توجه ویژه این روش به مهارت‌های اجتماعی همچون برقراری ارتباط، تبادل اطلاعات و احترام متقابل به یکدیگر، قادر است به گونه‌ای بر هیجان‌های مثبت مرتبط با کلاس درس اثر بگذارد. در روش متداول سخنرانی، آموزش دهنده نقطه اتکای دانش آموز است و سعی در آموزش مطالب درسی به او دارد به دلیل محدودیت‌هایی چون آموزش یکسان به تمام فراگیران صرف نظر از تفاوت‌های فردی، ارتباط یکسویه و غیرفعال بودن فراگیران در جریان آموزش، این روش به گونه منفی بر یادگیری عمیق، عملکرد مطالعه و تداوم آن اثر می‌گذارد، از انگیزه تلاش در فراگیران می‌کاهد، سبب کسالت و خستگی فراگیران می‌شود (لمرس و ماری، ۲۰۰۲) و می‌تواند مانعی در مسیر بهبود هیجان‌های مثبت تحصیلی و پیامدهای متعاقب آن باشد. در این راستا می‌توان اشاره کرد به پژوهشی توسط بدری گرگری، واحدی، ادیب و شفیع (۱۳۹۶) که به بررسی اثربخشی روش تدریس مبتنی بر مسئله و روش سخنرانی بر هیجان‌های پیشرفت تحصیلی پرداختند. یافته‌های به دست آمده از این پژوهش نشان داد که یادگیری مبتنی بر مسئله در مقایسه با روش سخنرانی، اثربخشی بیشتری بر هیجان‌های مثبت پیشرفت تحصیلی مرتبط با کلاس درس شامل لذت از کلاس، امیدواری به کلاس، افتخار به کلاس و هیجان‌های مثبت مرتبط با یادگیری شامل لذت از یادگیری، امیدواری به یادگیری و افتخار به یادگیری دارد. پژوهش دیگری توسط عظیمی، قربانعلی پور و فرید (۱۳۹۲) تأثیر روش مسئله را بر انگیزش پیشرفت و شادکامی دانش آموزان مقطع متوسطه مورد مطالعه قرار دادند. نتایج، نشان داد انگیزش پیشرفت و شادکامی دانش آموزانی که با مسئله آموزش دیده بودند نسبت به گروه کنترل افزایش قابل ملاحظه‌ای یافته است. از این محدودیت‌ها می‌توان اشاره کرد به این که پژوهش حاضر بر روی دانش آموزان پسر مقطع دوم متوسطه صورت گرفته است، بنابراین در تعمیم یافته‌های به دست آمده به دانش آموزان دختر و دانش آموزان سایر مقاطع تحصیلی دارای محدودیت هست، عدم دسترسی به پرسشنامه ایرانی و پیگیری نکردن نتایج درازمدت مداخله به علت دسترسی نداشتن به همه افراد نمونه در درازمدت اشاره کرد.

تشکر و قدردانی

با سپاس فراوان از دانش آموزان دبیرستانی که در انجام این پژوهش نهایت همکاری را به عمل آوردند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع

۱. ابوطالبی احمدی، تقی (۱۳۹۳). اثربخشی آموزش روش‌های حل مسئله در بهبود استرس، اضطراب و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانشجویان تربیت معلم شهر تهران، *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ۳۰(۱۱۷)، ۱۱۵-۱۳۴.
۲. بدری گرگری، رحیم؛ واحدی، شهرام؛ ادیب، یوسف؛ شفیع‌ی سورک، سینا (۱۳۹۶). مقایسه اثربخشی روش‌های تدریس یادگیری مبتنی بر مسئله و سخنرانی بر هیجان‌های پیشرفت تحصیلی، *روانشناسی تحولی*، ۵۲، ۴۲۱-۴۳۱.
۳. زارع، حسین و رستگار، احمد. (۱۳۹۳). مدل علی پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان آموزش مجازی: نقش باورهای هوشی، اهداف پیشرفت و هیجان‌های تحصیلی، *شناخت اجتماعی*، ۳(۲)، ۴۶-۵۵.
۴. صفوی، امان‌الله. (۱۳۹۴). *کلیات روش‌ها و فنون تدریس با الگوهای جدید تدریس*، تهران: نشر معاصر.
۵. Goetz, T. Frenzel, A. Hall, N. Pekrun, R. (۲۰۰۸). Antecedents of academic emotions: Testing the internal/external frame of reference model for academic enjoyment. *Contemporary Educational Psychology*, ۳۳, ۹-۳۳.
۶. Goetz, T. Frenzel, A. Pekrun, R. Hall, N. (۲۰۰۶). Emotional intelligence in the context of learning and achievement. In R. Schulze & R. D. Roberts (Eds.), *Emotional intelligence: An international handbook* (pp. ۲۳۳-۲۵۳). Cambridge, MA: Hogrefe & Huber.
۷. Goetz, T. Zirngibl, A. Pekrun, R. Hall, N. C. (۲۰۱۴). Emotions, learning and achievement from an educational-psychological perspective. In P. Mayring, C. v. Rhoeneck, (Eds.).
۸. Pekrun, R. (۲۰۰۶). The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice. *Educational Psychology Review*, ۱۸(۴):۳۱۵-۳۴۱.
۹. Pekrun, R. Goetz, T. Perry, R.P. Kramer, K. Hochstadt, M. (۲۰۰۴). Beyond test anxiety: Development and validation of the Test Emotions Questionnaire (TEQ). *Anxiety, Stress and Coping*, ۱۷, ۲۸۷-۳۱۶.